

18. 9. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Lze si po rekodifikaci platně smluvit domněnku doručení zásilek ve vztazích mezi podnikateli?

Zvláště v podnikatelských vztazích je běžnou praxí dohoda, na základě které se zásilka považuje po určité době od svého odeslání za doručenou, a to bez ohledu na to, zda reálně došla do dispozice svého adresáta či nikoliv. Takové smluvní ujednání může vypadat třeba takto: „Jakákoli písemnost, která má být podle této smlouvy doručena druhé smluvní straně, se má za doručenou 3. den po jejím odeslání.“

Z právního pohledu spočívá přínos takovéto dohody v posílení důkazní pozice jejího odesílatele v případě sporu o doručení zásilky adresátovi. Zatímco bez této dohody by v případě sporu musel odesílatel prokázat její doručení do sféry dispozice adresáta, s využitím této dohody postačí, pokud pouze prokáže odeslání předmětné zásilky (za podmínek k tomu případně sjednaných[1]). Tím má odesílatel v případě sporu o doručení zásilky zjednodušenou důkazní pozici. Dojde totiž k přesunu důkazního břemene o (ne)doručení takto odeslané zásilky na jejího adresáta. Je přitom zřejmé, že prokázání takovéto negativní skutečnosti bude v praxi zpravidla obtížné.

V odborné literatuře je tento typ dohody obvykle označován jako tzv. fikce doručení. Tato právní kvalifikace se odvíjí od způsobu jejího slovního vyjádření. V praxi je totiž běžné, že se formuluje za použití slovního spojení „**považuje se za**“, pomocí kterých se vyjadřuje právní fikce[2]. Domníváme se však, že i s ohledem na níže popsanou soudní praxi je vhodnější takovéto ujednání konstruovat jako vyvratitelnou právní domněnku (tedy za použití sousloví „**má se za to, že**“), ne jako fikci, a to s ohledem na rozdíly mezi nimi. Zatímco domněnka staví na lidské zkušenosti a předpokládá, že k domnívané skutečnosti i reálně došlo (a pouze situaci v zájmu právní jistoty staví „najisto“), právní fikce je konstrukce, která nahrazuje právní skutečnost, která bezpochyby nikdy nenastala. Sjednání si fikce doručení tak nepovažují s ohledem na tuto právní konstrukci za vhodné.

Je ovšem možné, abychom právní domněnku založili dohodou stran? Otázka, zda si mohou strany sjednat právní domněnku i nad rámec zákonné úpravy, se v judikatuře vyšších soudů již opakovaně řešila. Soudy k ní zaujaly negativní postoj a smluvní ujednání konstituující právní domněnky byla opakovaně označována jako neplatná. Konkrétně můžeme jmenovat rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 2536/2007, které výslovně konstatuje, že právní domněnku nelze založit dohodou stran. Tento závěr pak Nejvyšší soud rozvádí v rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 5508/2007, které argumentačně staví na povaze domněnky: „*Jestliže domněnka slouží k překonání těch situací, kdy nám realita řešení neposkytuje, je zřejmé, že konstrukce domněnek, jejich charakteru i následků, které jsou s nimi spojeny, přísluší toliko právu. Autonomie vůle smluvních stran zde nemůže rozšiřovat regulativní nástroje, které používá zákon, a v podstatě libovolně konstruovat nové právní skutečnosti i s nimi spojené právní následky.*“ Dále je třeba poukázat i na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího

soudu sp. zn. 23 Cdo 5508/2007, ve kterém soud odmítá smluvní konstruování domněnky z toho důvodu, že se jí modifikuje důkazní břemeno. Soud k tomu přímo uvádí, že „*ujednání stran modifikující důkazní břemeno, tj. institut veřejnoprávního civilního práva procesního, by proto bylo možné pouze tehdy, pokud by takovou možnost občanský soudní řád připouštěl. S ohledem na to, že žádná zákonná úprava předpokládající dohody o důkazním břemenu neexistuje, lze usuzovat, že strany ani nemohou takovou dohodu uzavřít.*“ V judikatuře lze ovšem nalézt i přímé odmítnutí smluvní dohody o nevyvratitelné domněnce doručení. Jde konkrétně o rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 161/2009. Vrchní soud v něm svůj negativní závěr obhájí především odkazem na nebezpečí zakládání, změn, rušení nebo třeba i jen zachování práv a povinností účastníků právního vztahu na základě projevů vůle, které jednatelé učiní naprosto skrytě a které se tedy k druhé straně vůbec nedostane[3].

Jde o právní názory jistě cenné a relevantní. Nutno ovšem podotknout, že ve zmíněných případech soudy posuzovaly platnost tzv. nevyvratitelné právní domněnky. Nabízí se proto otázka, zdali by soudy postupovaly stejně i v situaci, pokud by měly posuzovat (nadto dle nové úpravy civilního práva vyzdvihující autonomii vůli stran) platnost dohody o domněnce připouštějící důkaz opaku, tedy o vyvratitelné právní domněnce.

Příznivcům možnosti sjednat si domněnky doručení svitla naděje již v průběhu přípravy rekodifikace občanského práva, když se v roce 2005 do návrhu občanského zákoníku dostala ustanovení, která ujednání domněnky doručení umožňovala. Daná ustanovení § 455 odst. 4 a 456 odst. 1 a 2 se sice do účinného znění zákona nedostala, i přesto (či právě proto) se však v návaznosti na účinnost nového občanského zákoníku otevřela debata nad tím, nakolik je nově možné v podnikatelských vztazích takovouto domněnku doručení platně sjednat.

Pozornost odborné veřejnosti zaujalo v první řadě ustanovení § 573 nového občanského zákoníku, které na první pohled může vyvolat dojem, že domněnka doručení vychází přímo ze zákona. Dle tohoto ustanovení totiž platí, že: *“Má se za to, že došla zásilka odeslaná s využitím provozovatele poštovních služeb došla třetí pracovní den po odeslání, byla-li však odeslána na adresu v jiném státu, pak patnáctý pracovní den po odeslání.”*. Nedostatky takového výkladu jsou ale patrné už na pohled druhý, protože text zákona jasně hovoří o „došlé zásilce“. Také komentářová literatura dochází k tomu, že ustanovení míří na situace, kdy zásilka nesporně dorazila k adresátovi a je třeba překlenout pouze nejistotu ohledně dne doručení (typicky kvůli určení počátku běhu lhůty)[4].

Do středu zájmu se tak dostává ustanovení §570 nového občanského zákoníku, dle něhož platí, že: *„Právní jednání působí vůči nepřítomné osobě od okamžiku, kdy jí projev vůle dojde; zmaří-li vědomě druhá strana dojití, platí, že řádně došlo“*. Aby si proto strany mohly smluvit dle nové právní úpravy domněnku doručení, bude předně nutné se od právě od tohoto ustanovení smluvně odchýlit, což vyžaduje obhájení dispozitivní povahy tohoto ustanovení. K tomu viz dále.

Současně je třeba podotknout, že ani věta za středníkem nezavádí domněnku doručení. Jedná se o fikci dojití zásilky platnou v situaci, kdy se adresát záměrně snaží o paralyzaci situace, aniž by samo dojití zásilky bylo sporné. V jiných situacích z něj fikci dojití zásilky nelze dovozovat. Navíc i jeho praktické dopady jsou předmětem právních diskuzí, neboť výklad pojmu „vědomé zmaření“ je problematický[5].

Domnívám se, že pro praxi, a to právě zejména podnikatelskou, by možnost sjednání domněnky doručení byla přínosem. Konec konců jde o ujednání, které se ve smlouvách pravidelně objevuje a smluvní strany jej v praxi považují za obvyklé a akceptovatelné. Jsem proto přesvědčen, že je třeba hledat argumenty pro přípustnost sjednání domněnky doručení mezi podnikateli. Zde je nutno především připomenout, že v novém občanském zákoníku obecně platí, že u ustanovení, která přímo nevykládají odchýlná ujednání (a jejichž případnou kogentnost či dispozitivnost je tak třeba

dovozovat) rozhoduje teleologický výklad.[6] V případě ustanovení § 570 je proto třeba se ptát, zda je účelem ochránit smluvní strany před nebezpečími, která jsou s domněnkou doručení spojená za každých okolností, nebo je naopak možné připustit jejich svobodnou vůli tato nebezpečí nést. Jak je rozvedeno níže, přikláním se zde na stranu druhé z nabízených možností.

Na podporu dispozitivnosti § 570 lze dle mého názoru argumentovat především za pomoci zásady autonomie vůle smluvních stran, jak je vyjádřena v § 1 odst. 2 nového občanského zákoníku. Její podstatou je respekt zákona vůči svobodné vůli jednotlivce. Jde o vůdčí zásadu soukromého práva, o jejímž výsadním postavení svědčí například i výklad Ústavního soudu, který chápe autonomii vůle jednotlivce jako „základní právo a zároveň princip, jež je esenciální náležitostí demokratického právního státu“.[7] Zásada autonomie vůle přesto není pojmově neomezená, její hranice tkví např. v ochraně hodnot, které je nutné zachovat za každých okolností (např. dobré mravy), ochraně slabší strany či třetích osob atd.[8] Ve vztahu k dispozitivnosti zákonné úpravy vyložil zásadu autonomie Ústavní soud následovně: „V souladu s § 2 odst. 3 obč. zák. je subjektům občanskoprávních vztahů se zřetelem k autonomii vůle umožněno, aby si v podmínkách tržního hospodářství, volné soutěže a konkurence uspořádaly občanskoprávní vztahy a jejich obsah, tj. souhrn vzájemných subjektivních občanských práv a povinností, smlouvou odchylně od občanského zákoníku. Tento závěr ovšem platí jen potud, pokud tuto volnost zákon výslovně nezakazuje či pokud z povahy použitého zákonného ustanovení nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit.“ Domnívám se přitom, že se tento závěr Ústavního soudu uplatní i po rekonstrukci.

Ve světle zásady autonomie vůle a jejího výkladu by tak východiskem měla být úvaha, že zahrnou-li podnikatelé do svého smluvního vztahu i domněnku doručení a akceptují s ní související rizika, činí tak v dobré víře, že v budoucí komunikaci bude skutečně docházet k poctivému odesílání projevů vůle vůči smluvnímu partneru. Budou-li mít tedy smluvní strany na paměti tyto korektivy a půjde-li o dva podnikatelské subjekty, které mají vzájemně rovné postavení (a tedy u kterých nebude možno dovodit postavení slabší strany ve smyslu § 433 nového občanského zákoníku), mám za to, že by jim mělo být umožněno si domněnku doručení platně sjednat. Veřejný zájem na ochraně podnikatelů, kteří jednájí jako rovnocenní profesionální partneři, by zde neměl převážet nad zásadou autonomie vůle.

Jsem si nicméně vědom, že ve světle shora uvedené soudní praxe lze zřejmě i nadále smluvně sjednanou domněnku (fikci) doručení odmítnout kupříkladu tak, že takovouto dohodu budu považovat za neplatnou z důvodu jejího rozporu se zákonem (a s tím souvisejícího zjevného narušení veřejného pořádku), neboť zasahuje do civilního procesu tím, že obrací důkazní břemeno v situaci, kdy to občanský soudní řád nepředvídá[9].

I přesto jsem přesvědčen, že je pro praxi potřebné hledat argumentaci podporující platnost takovéto dohody. Platnost smluvně dojednané domněnky doručení lze podpořit i zásadou *in favore negotii*, která je v občanském zákoníku vyjádřena v ustanovení § 574. Dle této zásady by měl soud hledat spíše důvody pro platnost takového smluvního ujednání (nebude-li odporovat zákonným korektivům dle § 1 odst. 2 občanského zákoníku) zachovat. Je třeba prosazovat, aby se podnikatelé mohli svobodně dohodnout na podmínkách, za kterých je možno považovat zásilky jimi odeslané za doručené. Bude-li současně připuštěno, aby adresát zásilky tuto domněnku vyvrátil[10] (tedy bude-li dohoda formulována jako vyvratitelná právní domněnka), domnívám se, že by zásada autonomie vůle měla být respektována a dohoda o domněnce doručení respektována[11].

Jsem si nicméně vědom toho, že tento závěr bude obhajitelný zřejmě jen ve vztazích mezi podnikateli navzájem. Ve spotřebitelských smlouvách by mohlo být takovéto ujednání vyhodnoceno jako rozporné s požadavkem přiměřenosti, v důsledku čehož by se k němu nepřihlíželo (ledaže by se jej spotřebitel dovolal).

Mgr. Tomáš Sum,
advokát

[Randl Partners](#)

advokátní kancelář, člen Ius Laboris

Tetris Office Building
Budějovická 1550/15a
140 00 Praha 4

Tel.: +420 222 755 311

Fax: +420 270 007 311

e-mail: office@randls.com

[1] Takovou podmínkou může být kupř. odeslání zásilky na adresu sídla jejího adresáta dle obchodního rejstříku doporučenou poštou s dodejkou.

[2] Viz kupř. výklad k novému občanskému zákoníku publikovaný na obcanskyzakonik.justice.cz/obecna-část/obecne.

[3] Jedním dechem ovšem soud dodal, že v souladu s principem smluvní volnosti je třeba umožnit stranám praxi, kdy je ve smlouvě sjednána konkrétní korespondenční adresa s tím, že doručení na takové místo nebo takové sjednané osobě se považuje za doručení do sféry adresáta a jako takové je účinné bez ohledu na to, zda se adresát s projevem vůle posléze skutečně seznámí či nikoliv.

[4] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, s2055, 2400 s.

[5] V této souvislosti lze kupříkladu odkázat na článek K doručování hmotněprávního úkonu na adresu uvedenou ve smlouvě publikovaný na tomto serveru, ve kterém se autoři zamýšlí, nakolik je možné za toto vědomé zmaření považovat změnu doručovací adresy bez její notifikace druhé smluvní straně. Viz: Hradil, A., Urbanec, D. K doručování hmotněprávního úkonu na adresu uvedenou ve smlouvě, epravo.cz, Dostupné na www, k dispozici >>>> [zde](#).

[6] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), Komentář 1. vydání, 2014, Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2 – 38, 2400 s.

[7] Nález Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2007, sp. zn. I. ÚS 557/05, odst. 25

[8] Nález Ústavního soudu ze dne 13. 10. 2004, sp. zn. III. ÚS 104/04

[9] Současně je však třeba uvést, že čistě z praktického hlediska bude důkazní pozice příjemce zásilky při existenci dohody o domněnce doručení podobná pozici příjemce zásilky v případě

neexistence domněnky doručení, který bude nucen prokázat, že se zásilka reálně nedostala do jeho dispozice i přesto, že existuje důkaz o jejím doručení. Půjde kupříkladu o situaci, kdy odesílatel zásilky bude disponovat důkazem o doručení zásilky do dispozice příjemce v podobě poštovní dodejky s nečitelným podpisem osoby, která si zásilku měla převzít. V obou případech bude důkazní pozice tohoto – tvrzeného – příjemce zásilky snažícího se o prokázání opaku složitá a mnohdy i bezvýhodná.

[10] Jak již bylo uvedeno výše v článku, toho lze dle mého názoru v praxi docílit třeba tak, že se uvede souslovím „má se za to“. Naopak doporučuji vyvarovat se slovního spojení „platí, že“ či „považuje se“, neboť hrozí, že se na ni bude pohlížet jako na právní fikci, resp. nevyvratitelnou právní domněnku.

[11] Otázkou nicméně zůstává přípustnost domněnky doručení v adhezních vztazích mezi podnikateli.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)